

Missiv till granskningen av Göteborgs Stads arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering

Revisorerna har avslutat granskningen av Göteborgs Stads arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering. Granskningen har omfattat kommunstyrelsen, socialnämnderna Centrum och Nordost, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och nämnden för demokrati och medborgarservice. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna bedriver ett ändamålsenligt arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering.

Vi, förtroendevalda revisorer, hänvisar till de sakkunnigas revisionsrapport och ställer oss bakom de sakkunnigas bedömningar och rekommendationer som framgår av rapporten.

Följande rekommendationer lämnas:

Nämnden för demokrati och medborgarservice rekommenderas att identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikalisering som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.

Grundskolenämnden rekommenderas att identifiera vilka yrkeskategorier som behöver fördjupad kunskap inom sakområdet våldsbejakande extremism och radikalisering samt upprätta en utbildningsplan för detta.

Socialnämnderna Centrum och Nordost rekommenderas att

- identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikalisering som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.*
- genomföra den verksamhetsspecifika planering som framgår av Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism och radikalisering och implementera de åtgärder som följer av denna planering.*
- säkerställa att lägesbilderna innehåller den information om våldsbejakande miljöer som Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism föreskriver.*

Socialnämnden Centrum rekommenderas att tydliggöra och kommunicera syfte och uppdrag för resursteamet mot våldsbejakande extremism och radikalisering.

Socialnämnden Centrum rekommenderas att göra kommunstyrelsen uppmärksam på de skrivningar i nämndens reglemente som inte harmonierar med det nya beslutet om den samlade avhopparverksamhetens organisering.

Kommunstyrelsen rekommenderas att tillsammans med socialnämnderna och övriga berörda aktörer uppdatera den samlade lägesbilden över hur de våldsbejakande extremistmiljöerna i Göteborg ser ut.

Vi vill betona vikten av att kommunstyrelsen och nämnderna vidtar lämpliga åtgärder med anledning av de rekommendationer som lämnas i revisionsrapporten.

Med anledning av rekommendationerna vill vi också ha ett yttrande från kommunstyrelsen och nämnderna. Av yttrandet ska det framgå vilka åtgärder som de har gjort eller planerar att göra för att hantera de lämnande rekommendationerna.

Yttrandet ska skickas till stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se senast den 21 juni 2024.

Göteborg den 6 februari 2024

För revisorsgruppen,
enligt uppdrag

Jonas Ransgård
ordförande

Torbjörn Rigemar
vice ordförande

Stadsrevisionens uppdrag

Stadsrevisionens uppdrag är att granska kommunens verksamhet. Granskningen sker på uppdrag av kommunfullmäktige som utser förtroendevalda revisorer som ansvarar för granskningen av nämnderna och kommunstyrelsen. Bland de förtroendevalda utser kommunfullmäktige även lekmannarevisorer. Lekmannarevisorerna ansvarar för granskningen av de bolag som kommunen äger.

I revisionsrapporterna presenterar yrkesrevisorerna den granskning som sker löpande under året och som rapporteras direkt till kommunfullmäktige. Tillsammans med redogörelserna ligger de till grund för revisorernas samlade ansvarsprövning och uttalande till kommunfullmäktige.

Du hittar alla stadsrevisionens redogörelser och rapporter på www.goteborg.se/stadsrevisionen, men du kan också beställa dem från revisionskontoret via stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se.

Diarienummer: 0135/23

Innehåll

1	Samlad bedömning.....	6
1.1	Rekommendationer	7
2	Granskningens utgångspunkter.....	8
2.2	Syfte och revisionsfrågor	10
2.3	Avgränsningar	11
2.4	Revisionskriterier	11
2.5	Metod	11
3	Granskningsresultat.....	13
3.1	Skolnämndernas förebyggande arbete	13
3.2	Bedömning	16
3.3	Skolnämndernas rutiner för att upptäcka elever i riskzonen...	17
3.4	Bedömning	17
3.5	Socialnämndernas förebyggande arbete	18
3.6	Bedömning	21
3.7	Socialnämndernas utredande och stödjande arbete	22
3.8	Bedömning	25
3.9	Samverkan	26
3.10	Bedömning	28
3.11	Kommunstyrelsens ledning, samordning och uppföljning.....	29
3.12	Bedömning	31

1 Samlad bedömning

Revisorerna har granskat Göteborgs Stads arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings. Granskningen har omfattat kommunstyrelsen, socialnämnderna Centrum och Nordost, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och nämnden för demokrati och medborgarservice. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna bedriver ett ändamålsenligt arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings.

Den sammanvägda bedömningen är att kommunstyrelsen, grundskolenämnden och utbildningsnämnden bedriver ett ändamålsenligt arbete men att socialnämnderna och nämnden för demokrati och medborgarservice inte gör det.

Grundskolenämnden och utbildningsnämnden har i huvudsak säkerställt att personalen fått den utbildning inom våldsbejakande extremism och radikaliserings som krävs enligt stadens riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings. Skolnämnderna bedriver också ett förebyggande arbete som baseras på Skolverkets råd och riktlinjer. Båda nämnderna har därtill säkerställt att det finns rutiner för orosanmälningar och att dessa är kända i verksamheten. Nämnden för demokrati och medborgarservice har inte identifierat vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikaliserings som finns i organisationerna eller upprättat de utbildningsplaner som krävs för att tillgodose behoven.

Vi bedömer att socialnämnderna Centrum och Nordost inte bedriver ett ändamålsenligt förebyggande arbete men att det finns variationer mellan socialnämnderna. Båda nämnderna saknar ett systematiskt arbete mot våldsbejakande extremism. Detta tar sig i uttryck genom att nämnderna inte har säkerställt att personalen har tillräcklig utbildning om våldsbejakande extremism. Nämnderna har inte heller genomfört den obligatoriska verksamhetsspecifika planering som stadens riktlinje kräver eller säkerställt att de lägesbilder som nämnderna är skyldiga att ta fram innehåller rätt information. Socialnämnden Nordost har dock ett särskilt team med kompetens kring våldsbejakande extremism vilket delvis väger upp bedömningen.

Vidare saknar båda socialnämnderna ett systematiskt arbete med återvändande vuxna och även en bild över antalet återvändare i nämndernas stadsområden. Detta försvårar enligt vår bedömning att bedriva ett välriktat och effektivt förebyggande arbete för att erbjuda stöd till de återvändare som vill ha kontakt med socialtjänsten. Det stadenövergripande resursteam mot våldsbejakande extremism som har sin organisatoriska hemvist hos socialnämnden Centrum är okänt och används i låg utsträckning.

Socialnämnden Centrum har inte organiserat den samlade avhopparverksamheten i enlighet med kommunfullmäktiges policy med tillhörande riktlinje för arbetet med avhoppare och inte heller med kommunstyrelsens beslut om den samlade avhopparverksamheten som gällde fram till den 7 september 2023. Vi

noterar samtidigt att styrdokumentet för stadens hantering av avhoppare har varit otydliga

Kommunstyrelsen leder, samordnar och följer upp stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings på ett i huvudsak tillfredställande sätt. Vi bedömer dock att kommunstyrelsen behöver ta fram den stadengemensamma utbildning om våldsbejakande extremism som kommunstyrelsen enligt stadens riktlinje ska erbjuda nämnderna och bolagen. Kommunstyrelsen bör inom ramen för sitt ansvar för strategisk ledning och samordning av stadens arbete mot våldsbejakande extremism tillsammans med övriga berörda nämnder och bolag uppdatera stadens samlade lägesbild kring hur de våldsbejakande miljöerna i staden ser ut.

1.1 Rekommendationer

Utifrån granskningen lämnar vi följande rekommendationer:

- Nämnden för demokrati och medborgarservice rekommenderas att identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikaliserings som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.
- Grundskolenämnden rekommenderas att identifiera vilka yrkeskategorier som behöver fördjupad kunskap inom sakområdet våldsbejakande extremism och radikaliserings samt upprätta en utbildningsplan för detta.
- Socialnämnderna Centrum och Nordost rekommenderas att
 - identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikaliserings som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.
 - genomföra den verksamhetsspecifika planering som framgår av Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism och radikaliserings och implementera de åtgärder som följer av denna planering.
 - säkerställa att lägesbilderna innehåller den information om våldsbejakande miljöer som Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism föreskriver.
- Socialnämnden Centrum rekommenderas att tydliggöra och kommunicera syfte och uppdrag för resursteamet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings.
- Socialnämnden Centrum rekommenderas att göra kommunstyrelsen uppmärksam på de skrivningar i nämndens reglemente som inte harmonierar med det nya beslutet om den samlade avhopparverksamhetens organisering.
- Kommunstyrelsen rekommenderas att tillsammans med socialnämnderna och övriga berörda aktörer uppdatera den samlade lägesbilden över hur de våldsbejakande extremistmiljöerna i Göteborg ser ut.

2 Granskningens utgångspunkter

Våldsbejakande extremism och radikalisering är fenomen som hotar demokratin och medborgarnas möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter.

Säkerhetspolisen beskriver hotbilden från den våldsbejakande extremismen som bred och komplex. Inom varje extremistmiljö finns individer, grupper, nätverk och organisationer med olika motiv och bevekelsegrunder för sina åsikter och sitt agerande. Aktiviteten inom våldsbejakande miljöer sker idag till större del över internet, både vad gäller rekrytering och radikalisering. Både säkerhetspolisen och totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) beskriver en utveckling där gränserna mellan den våldsbejakande och icke-våldsbejakande extremismen blir alltmer diffus. Ensamagerande personer beskrivs som ett ökande hot eftersom dessa personer är svåra att upptäcka och stoppa.

I Sverige finns i huvudsak tre våldsbejakande extremistmiljöer: den våldsbejakande vänsterextrema miljön, den våldsbejakande högerextrema miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön.¹

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön kännetecknas främst av idén att samhället inte kan förändras genom parlamentariska metoder och att det därför är legitimt och nödvändigt att använda brottsliga metoder. Miljön består av olika utomparlamentariska grupperingar, nätverk och individer som främst präglas av anarkistiska föreställningar. Man använder sig bland annat av våldssamma upplopp och kravaller, trakasserier, otillåten påverkan, kartläggning och olaga hot mot meningsmotståndare för att försöka uppnå sina mål. Miljön är svår att kartlägga och följa då rörelsen är decentraliserad.

Den generella målsättningen inom den våldsbejakade högerextrema miljön är att avskaffa det nuvarande demokratiska statsskicket och ersätta det med en auktoritär regeringsmakt, som ska inrätta ett etniskt och kulturellt homogent samhälle. Miljön utmärks av antisemitiska föreställningar om en judisk konspiration som anses hota ”den vita rasen”. Vit makt utgör fortfarande en omfattande del av den svenska högerextrema rörelsen och förtjänar därför särskild uppmärksamhet enligt Center mot våldsbejakande extremism, hädanefter benämnt CVE. Andra måltavlor för den högerextrema miljön är muslimer, invandrare, HBTQI-personer, politiker och tjänstepersoner i kommuner, regioner och statliga myndigheter. Den vänsterextrema miljön och den högerextrema miljön består av uppskattningsvis 1 000 individer tillsammans.

Den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige utgör en del av en transnationell rörelse som använder våld för att uppnå sina målsättningar. Rörelsen eftersträvar åtskillnad mellan såväl kvinnor och män som mellan muslimer och icke-muslimer, och tar avstånd från sekulära, västerländska, liberala idéer och värderingar samt har utpräglade antisemitiska föreställningar. Antalet individer inom den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige, som

¹ Center mot våldsbejakande extremism, som är en del av förvaltningsmyndigheten BRÅ (brottsförebyggande rådet)

Säkerhetspolisen följer, ökade från några hundratal år 2010 till uppskattningsvis 2 000 personer 2017. Omkring 300 individer varav 25 procent kvinnor har sedan 2012 rest utomlands för att ansluta sig till militanta islamistiska organisationer. Under slutet av 2019 uppskattades antalet återvändande till Sverige vara drygt 150 individer. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning kommer det främsta terrorhotet mot Sverige från islamistiskt- och högerextremistiskt motiverad terrorism. Den våldsbejakande islamistiska miljön är idag den största i Sverige, sett till antalet individer. Två andra växande hotfulla miljöer i Sverige utgörs av våldsbejakande djurrättsaktivism och våldsbejakande misogyni (hat mot kvinnor). Inom samtliga dessa miljöer återfinns ensamagerande personer som är särskilt svåra att upptäcka. En granskning av tidningen Expressen visar att en terrordömd IS-rekryt arbetat som lärarvikarie på ett av stadens fritidshem under 2022.² Expressens granskning har också visat att staden för fyra år sedan rekryterade en lärarvikarie till en kommunal grundskola med kopplingar till den våldsbejakande islamistiska miljön.³ Vidare visar ytterligare granskningar från Expressen att mer än var fjärde återvändare från islamiska staten har fått jobb som barnskötare, ungdomsledare, lärare och socialsekreterare och därmed arbetar med barn, unga och utsatta.⁴

Säkerhetspolisen valde den 17 augusti 2023 att höja Sveriges terrorhotnivå från en trea till en fyra på den femgradiga skalan. Säkerhetspolisens bedömning är att hotbilden mot Sverige kommer att bestå under en längre tid.

2.1 Ansvarsfördelningen i Göteborgs Stad

Flera av stadens verksamheter påverkas av och har utpekade ansvar för att motverka våldsbejakande extremism. Ansvaret specificeras närmare i så väl lagstiftning som Göteborgs Stads riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings.

Socialtjänstlagen föreskriver att kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda som vistas i kommunen får det stöd som de behöver. Detta innebär bland annat att kommunen har ett särskilt ansvar för att brottsutsatta och deras anhöriga får stöd och hjälp. Kommunen har enligt socialtjänstlagen också ett särskilt ansvar för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt att de inte far illa. Således kan socialtjänsten behöva utreda och vid behov sätta in insatser mot våldsbejakande extremism. Det kan röra sig om såväl frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen, som tvångsinsatser enligt lagen om vård av unga. Socialtjänsten ska även bedriva ett arbete för att förhindra att barn och unga vistas i miljöer som är skadliga för dem. Socialtjänsten ansvarar också för arbetet med återvändare och personer som vill lämna en våldsbejakande extremistmiljö. Socialnämnderna i Göteborg har också ett så kallat lokalt stadsområdesansvar. Det innebär att nämnderna ansvarar för insatser inom trygghetsarbete, krisstöd, sociala erfarenheter inom samhällsplaneringen, folkhälsoarbete, fält- och grannskapsarbete samt övrig samverkan med civilsamhället.

² Terrordömd IS-rekryt lärarvikarie i Göteborg. Tidningen Expressen 7 september 2023.

³ Lärarvikarie stoppas efter kopplingar till islamistisk skola. Tidningen Expressen 16 september 2020.

⁴ De återvände från IS – nu jobbar de med barn. Tidningen Expressen 19 oktober 2023.

Socialtjänstens uppdrag är således att både förebygga, upptäcka och hantera våldsbejakande extremism.

Enligt skollagen ska skolan förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Om skolan misstänker att en elev far illa ska enligt lag en orosanmälan göras till socialtjänsten. Om skolan misstänker att elever har begått brott eller kommer att begå brott så måste skolan i varje enskilt fall bedöma om en polisanmälan ska göras.

Nämnden för demokrati och medborgarservice ska inom ramen för sitt proaktiva demokratiuppdrag sprida information om demokratin som samhällsform och grundläggande mänskliga rättigheter.

Kommunstyrelsen ansvarar för att på en stadenövergripande och strategisk nivå leda, utveckla och följa upp stadens arbete mot våldsbejakande extremism. I detta ingår bland annat att utbilda stadens verksamheter, samverka på strategisk nivå med myndigheter och organisationer, vara stöd till stadens verksamheter i frågor som rör våldsbejakande extremism samt följa upp stadens arbete mot våldsbejakande extremism.

Ett otillräckligt arbete mot våldsbejakande extremism innebär ett antal risker. Utöver att stadens anställda kan begränsas i sin tjänsteutövning, vilket innebär att nämnder och bolag begränsas i sina uppdrag, kan det innebära att medborgarna hindras från att utöva sina demokratiska grundlagsfästa rättigheter och därmed förhindras att leva ett fritt och egenväldigt liv. Ett otillräckligt förebyggande arbete från stadens sida kan leda till att staden och dess invånare utsätts för våldsdåd i värsta fall med dödlig utgång.

2.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna bedriver ett ändamålsenligt arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings. Följande revisionsfrågor har besvarats:

1. Bedriver nämnderna⁵ ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings?
2. Har grundskolenämnden och utbildningsnämnden ändamålsenliga rutiner för att hantera misstankar eller kännedom om elever som befinner sig i eller riskerar att hamna i en våldsbejakande extremistmiljö?
3. Arbetar socialnämnderna på ett systematiskt sätt med att upptäcka våldsbejakande extremism och radikaliserings?
4. Har socialnämnderna säkerställt att det finns ett systematiskt arbetssätt för att ge stöd till individer i riskzonen för radikaliserings, eller som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer?
5. Finns en etablerad samverkan internt inom staden och med externa aktörer?

⁵ Kommunstyrelsens roll i stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings är att leda, samordna och följa upp stadens samlade arbete. Kommunstyrelsen bedriver inget operativt förebyggande arbete och ingår därmed inte i revisionsfråga 1.

6. Följer nämnderna upp sitt arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings?
7. Leder, samordnar och följer kommunstyrelsen upp stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings?

Granskningen omfattar kommunstyrelsen, socialnämnden Centrum, socialnämnden Nordost, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och nämnden för demokrati och medborgarservice.

2.3 Avgränsningar

Granskningen har fokuserat på stadens styrning, hantering och uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings. Således har inte effekterna av det förebyggande arbetet granskats. Följsamheten mot skolornas rutiner för orosanmälan har inte verifierats. Vi har heller inte granskat några individärenden hos socialnämnderna.

2.4 Revisionskriterier

- Kommunallagen 6 kap. §6.
- Socialtjänstlagen 1 kap. §2, 2 kap. §1, 2 kap. §4, 5 kap. §1, §11, 14 kap. §1
- Skollagen 1 kap. §4 och 29 kap. § 13
- Kommunstyrelsens reglemente
- Berörda nämnders reglementen
- Göteborgs Stads riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings
- Göteborgs Stads policy och riktlinje för arbetet med avhoppare.
- Skolverkets råd för arbetet mot våldsbejakande extremism
- Socialstyrelsens vägledning – våldsbejakande extremism, stöd för socialtjänstens arbete med återvändare och andra personer involverade i extremistiska miljöer
- Socialstyrelsens vägledning – våldsbejakande extremism, socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna
- Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

2.5 Metod

Granskningen har genomförts med hjälp av ett fyrtiotal intervjuer och dokumentstudier. Granskningen bygger inte på några stickprov av orosanmälningar då det saknas specifik kodning av ärenden som handlar om våldsbejakande extremism i socialnämndernas verksamhetssystem.

Inom nämnden för demokrati och medborgarservice har vi intervjuat avdelningschefer, enhetschefer och utvecklingsledare.

Tio skolenheter har ingått i granskningen. Fem i grundskolan och fem i gymnasieskolan varav en av gymnasieskolorna haft anpassad gymnasieskola. Vi har intervjuat rektorer, representanter från elevhälsan och grundskoleförvaltningens säkerhetschef samt centralt placerade specialister.

Inom socialtjänsten har vi intervjuat ett urval avdelningschefer, enhetschefer, specialister, socialsekreterare och fältarbetare.

På stadsledningskontoret har vi intervjuat de planeringsledare som arbetar strategiskt mot våldsbejakande extremism.

3 Granskningsresultat

3.1 Skolnämndernas förebyggande arbete

I detta avsnitt redogörs för skolnämndernas och nämnden för demokrati och medborgarservice förebyggande arbete i förhållande till kraven i Göteborgs Stads riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings. En grundförutsättning för ett välfungerande förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings är att rätt personer har rätt kunskaper om sakfrågan.

Riktlinjen ställer särskilda krav på socialnämndernas förebyggande arbete. Socialnämndernas förebyggande arbete beskrivs därför separat i avsnitt 3.5.

I detta avsnitt belyses också stadens gemensamma rekryteringsprocess vilken är en del i det förebyggande arbetet.

3.1.1 Kunskapsinventering och utbildningsplaner saknas i många fall

Göteborgs Stads riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings ställer krav på att varje nämnd inom ramen för sin riskhantering ska ta reda på om det i den egna verksamheten finns risk för otillåten påverkan, brottslighet, bidragsfusk, eller om det på annat sätt finns risk för samröre eller inflytande, från individer och grupper med koppling till våldsbejakande extremism. Ingen av nämnderna förutom grundskolenämnden har inom ramen för sin riskhantering undersökt detta. Grundskolenämnden har gjort en kartläggning av otillåten påverkan inom nämndens ansvarsområde som kortfattat berör våldsbejakande extremism.

Riktlinjen ställer också krav på att nämnderna inom ramen för sin planering ska inventera och identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikaliserings som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.

Nämnden för demokrati och medborgarservice, grundskolenämnden och utbildningsnämnden har inte identifierat vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikaliserings som finns i organisationerna eller upprättat de utbildningsplaner som krävs för att tillgodose behoven.

Grundskolenämnden och utbildningsnämnden har dock identifierat detta som en brist och vidtagit åtgärder i form av att erbjuda en utbildning för samtliga medarbetare. I samband med att nämnderna genomförde ett tidigare beslutat kommunfullmäktigeuppdrag om utbildning i pågående dödligt våld identifierade man hotet från ensamagerande aktörer. Vid de skolattacker som har ägt rum i Sverige har gärningsmannen i flera fall haft en bekräftad eller misstänkt koppling till våldsbejakande extremism, främst högerextremism.⁶ Mot bakgrund av

⁶ Finns ingen checklista som förhindrar skoldåd. Göteborgs-Posten 23 mars 2022

detta har båda nämnderna under 2023 genomfört en utbildning för rektorer och skolpersonal som belyser både pågående dödligt våld och våldsbejakande extremism och radikalisering.

Enligt riktlinjen ska de granskade nämnderna, med undantag av kommunstyrelsen, också kartlägga vilka medarbetare som har behov av fördjupad kunskap om våldsbejakande extremism samt upprätta utbildningsplaner för ändamålet.

Granskningen visar att enbart utbildningsnämnden har gjort detta.

3.1.2 De granskade skolorna utgår från Skolverkets råd och riktlinjer

Flertalet av de intervjuade i skolan framhåller att man inte pratar explicit om våldsbejakande extremism. Just vilka typer av varningstecken som skolpersonal bör vara uppmärksamma på är enligt de intervjuade inte heller alltid självklart utan varierar från situation till situation.

Skolverket har utrett den svenska skolans roll i ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering⁷. Utredningen pekar på att en bra utbildning i en trygg skola som arbetar med skolans demokratiska uppdrag kan förebygga att unga involveras i våldsbejakande extremism. I huvudsak går Skolverkets råd ut på att den svenska skolan behöver arbeta systematiskt med att

- främja närvaron i skolan
- arbeta med värdegrunden och demokratiuppdraget
- motverka kränkningar och diskriminering
- ge utrymme för kontroversiella frågor
- stötta elever som riskerar att fara illa
- främja elevers hälsa.

Både grund- och gymnasieskolorna i granskningen arbetar på olika sätt för att förebygga våldsbejakande extremism. Vi har översiktligt granskat huruvida skolorna arbetar i enlighet med Skolverkets råd och riktlinjer. Med detta menas att granskningen bygger på uppgifter som vi fått genom intervjuer. Vi har inte fördjupat oss i varje område.

Både grundskolenämnden och utbildningsnämnden arbetar med närvarofrämjande åtgärder. Det finns dokumenterade rutiner för hur närvaro ska följas upp och vilka åtgärder som ska vidtas vid frånvaro. Det finns möjlighet för skolorna att göra lokala anpassningar utifrån respektive skolas problembild. Detta är mer vanligt förekommande i gymnasieskolan. Närvaron följs upp kontinuerligt. Forskning visar på ett starkt samband mellan trygghet i skolan och hög närvaro⁸. Båda nämnderna har som ett led i detta specifika rutiner för avstängning av elever som stör tryggheten i skolan.

Skolans värdegrund är ett omfattande begrepp och granskningen visar att stadens skolor tar sig an frågan på olika sätt, utifrån lokala förutsättningar.

⁷ Skolans roll i arbetet mot våldsbejakande extremism – redovisning av regeringsuppdrag.

Skolverket 2018-10-15 dnr 5.1.3-2018:106.

⁸ Trygghet och samverkan främjar barns skolnärvaro. Skolverket 29 januari 2020.

Samtliga granskade grund- och gymnasieskolor har rutiner för att hantera kränkande behandling och diskriminering. Det arbetet styrs genom skolornas plan mot diskriminering och kränkande behandling. Grundskolenämnden rapporterar och följer upp kränkningar i ett digitalt verktyg och hos utbildningsnämnden görs detta manuellt av handläggare.

Ett systematiskt arbete med kontroversiella frågor bör enligt Skolverket innebära att sådana frågor ges utrymme inom flera av skolans områden, att arbetet bedrivs på ett planerat sätt och att det följs upp. Vad som är en kontroversiell fråga kan variera från skola till skola. Representanterna för de granskade grund- och gymnasieskolorna uppger att religion, heder och hbtqi är typiska kontroversiella ämnen. De granskade skolorna saknar rutiner för hur man tar sig an kontroversiella frågor. Det är ofta upp till den enskilda läraren att hantera kontroversiella frågor inom ramen för sin undervisning. Flera av de intervjuade lyfter fram risken att kontroversiella frågor inte hanteras på ett likartat sätt då stöd för detta saknas vilket lägger ett stort ansvar på den enskilda läraren. Grundskoleförvaltningen har tagit fram ett metodstöd för hantering av kontroversiella frågor i undervisningen. Ingen av den intervjuade personalen på de skolor som ingår i granskningen har hänvisat till att ett sådant metodstöd finns eller på andra sätt nämnt att man använder det i undervisningen.

Elevhälsan har en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism. Inom både grund- och gymnasieskolan bedrivs på olika sätt ett elevhälsoarbete. Elevhälsan på de granskade skolorna framhåller att deras arbete kan handla om allt ifrån att genomföra individuella samtal med elever till att delta i frånvaroutredningar, på temadagar och i undervisningen. Hälsosamtal genomförs i vilka det finns möjlighet att fånga upp oros signaler. Elevhälsan genomför också samtal med elever som annan skolpersonal uttryckt oro för. Man genomför även orosanmälningar till socialtjänsten. Elevhälsan utgör också ett viktigt bollplank till annan skolpersonal när det gäller oro för elever.

3.1.3 Stadens gemensamma rekryteringsprocess ger inte stöd för att förhindra rekrytering av personer med koppling till våldsbejakande extremism

Enligt stadens riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikalisering ska stadens gemensamma rekryteringsprocess följas. Stadsledningskontoret bedömde i samband med att kommunfullmäktige antog riktlinjen att stadens gemensamma anställningsprocess ska förhindra rekrytering av personer med konstaterad koppling till organiserad brottslighet eller våldsbejakande extremism⁹.

Det finns i den gemensamma rekryteringsprocessen inga metoder eller beslutsstöd för att upptäcka om en person har en konstaterad koppling till våldsbejakande extremism. Grundskolenämnden och utbildningsnämnden begär utdrag ur belastningsregistret före anställning. Terrorbrott eller andra brott kopplade till våldsbejakande extremism framgår dock inte i belastningsregistrets utdrag.

⁹ Handling till kommunfullmäktige, diarienummer 0887/21 bilaga 3.

Representanter från samtliga granskade nämnder, så väl HR-chefer som rekryterande chefer, uppger att processen i sig inte ger något stöd för att förhindra rekrytering av personer med koppling till våldsbejakande extremism. Utöver detta lyfter flera representanter att man är osäker på rättsläget vad gäller hur långt man som arbetsgivare får gå i att efterforska dessa frågor hos potentiella kandidater samt mot vilket lagstöd man kan luta sig för att eventuellt välja bort kandidaten. Flera representanter lyfter också fram att kopplingar till våldsbejakande extremism kan uppstå efter att en medarbetare påbörjat anställning i staden. Flera av de intervjuade uppger även att de saknar tydliga förhållningssätt kring hur dessa frågor ska hanteras.

Granskningen visar att kommunfullmäktige i oktober 2021 gav kommunstyrelsen och nämnden för Intraservice i uppdrag att komplettera intervjuguiden för stadens HR-process för rekrytering med fördjupade frågor om en kandidats bakgrund för att bedöma den sökandes lämplighet för en tjänst. Av kommunstyrelsens delårsrapport per mars 2023 framgår att stadsledningskontoret driver ett pilotprojekt tillsammans med Göteborgs Stads fyra socialförvaltningar som handlar om att komplettera intervjuguiden. Den kompletterande intervjuguiden ska användas vid rekrytering av befattningarna ungdomskonsulent, fritidsassistenter och fältassistenter inom område Välfärd och fritid. Intervjuguiden kommer att prövas under perioden 2023-03-01 till 2023-10-31 och därefter utvärderas.

3.2 Bedömning

Revisionskontoret konstaterar att stadens riktlinje inte följs på en rad punkter även om det finns variationer mellan de granskade nämnderna

Vi bedömer att de utbildningsinsatser om våldsbejakande extremism som grundskolenämnden och utbildningsnämnden erbjuder samtliga medarbetare innebär att nämnderna möter kravet i stadens riktlinje att samtliga medarbetare ska tillhandahållas utbildning om området. Däremot bedömer vi att grundskolenämnden inte identifierat vilka yrkeskategorier som behöver fördjupad kunskap om området och därmed kan behöva extra utbildningsinsatser.

Med utgångspunkt i de intervjuer vi har genomfört och den dokumentation som vi granskat får vi en samstämmig bild av att grundskolenämnden och utbildningsnämnden arbetar förebyggande på ett strukturerat sätt.

Slutligen är det vår bedömning att frågan om att förhindra rekrytering av personer med konstaterad koppling till organiserad brottslighet eller våldsbejakande extremism är komplex. Vi bedömer att det finns en osäkerhet kring hur frågorna ska hanteras och att stadens gemensamma rekryteringsprocess i nuläget inte utgör något verktyg för att tydliggöra detta. Vi ser därför positivt på det pilotprojekt kring en kompletterad intervjuguide som genomförts under 2023 mellan stadsledningskontoret och stadens fyra socialförvaltningar.

Revisionskontoret lämnar följande rekommendationer:

Nämnden för demokrati och medborgarservice rekommenderas att identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikalisering som

finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.

Grundskolenämnden rekommenderas att identifiera vilka yrkeskategorier som behöver fördjupad kunskap inom sakområdet våldsbejakande extremism och radikaliserings samt upprätta en utbildningsplan för detta.

3.3 Skolnämndernas rutiner för att upptäcka elever i riskzonen

3.3.1 Rutiner för orosanmälningar finns och är kända

Av socialtjänstlagen 14 kap § 29 och Skollagen 29 kap § 13 framgår att myndigheter vars verksamhet berör barn och unga är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Hos den intervjuade skolpersonalen är samstämmigheten stor avseende vilka typer av orostecken som man skulle reagera på. Orostecknen är inte specifika enbart för våldsbejakande extremism utan rör i huvudsak avvikande eller förändrade beteenden. Flera av orostecknen som de intervjuade nämner finns med i Socialstyrelsens exempel på orostecken över just våldsbejakande extremism.¹⁰ När en elev påvisar ett eller flera av dessa tecken vidtas olika åtgärder utifrån varje unik situation. Ofta involveras rektor och elevhälsan.

Både grundskolenämnden och utbildningsnämnden har nedtecknade rutiner för hur orosanmälningar ska gå till. Grundskolenämndens rutin är mer omfattande och innehåller en vägledning för vilken typ av information som anmälan bör innehålla. En sådan vägledning saknas i utbildningsnämndens rutin. Representanter för utbildningsnämnden uppger att en ny rutin är under framtagande. Grundskolenämndens rutiner skiljer också på när en orosanmälan respektive en polisanmälan ska göras. Rutinerna för orosanmälan för båda nämnderna återfinns i elevhälsans dokumentationssystem. Samtliga intervjuade personer inom båda nämnderna säger sig ha god kännedom om rutinerna. Några av de intervjuade har gjort orosanmälningar som rört elever där man misstänkt våldsbejakande extremism även om det totala antalet sådana anmälningar är få. Det saknas idag möjligheter för socialtjänsten att föra statistik över hur många av orosanmälningarna som berör våldsbejakande extremism eftersom en sådan orsakskod saknas i socialtjänstens verksamhetssystem.

3.4 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att grundskolenämnden och utbildningsnämnden har rutiner för att hantera misstankar om våldsbejakande extremism och

¹⁰ Exempel på orostecken kan vara att en elev drar sig undan skolan, fritidsaktiviteter eller liknande. Övriga orostecken kan vara att ingå i en helt ny umgängeskrets, att visa intolerans mot andras åsikter, att uttrycka sig i form av "vi och dem" eller att börja bära symboler förknippade med våldsbejakande organisationer.

radikalisering. Vi bedömer att grundskolenämndens rutiner ger en tydligare vägledning kring vilken information som en orosanmälan bör innehålla. Detta underlättar enligt vår mening den mottagande socialtjänstens möjlighet att hantera orosanmälningar.

3.5 Socialnämndernas förebyggande arbete

3.5.1 Socialnämndernas förebyggande och upptäckande arbete brister i delar

Socialtjänsten ska enligt socialtjänstlagen arbeta på tre nivåer – strukturinriktade, allmänt inriktade och individuellt inriktade. Vad gäller olika typer av insatser så kan dessa kategoriseras som generella insatser, gruppinsatser och individinsatser.

Av socialtjänstlagen 3 kap § 4 framgår att socialtjänsten ska bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. För att kunna förhindra att barn och unga vuxna dras in i våldsbejakande extremism är det, enligt Socialstyrelsen, viktigt att känna till vilka strömningar som finns i området socialtjänsten verkar i. Det är viktigt att veta vilka grupper som är aktiva, var grupperna håller till och vilka mötesplatser som finns där barn och unga vuxna kan tänkas rekryteras. Kunskap om hur andra aktörer arbetar med frågor om våldsbejakande extremism och att samverka med dessa är också centralt.

Vad gäller vuxna som ej misstänks för brott men som har behov av stöd kan socialtjänsten erbjuda insatser. Stöd till vuxna bygger på frivillighet och utgår från individens behov. Socialtjänsten behöver därför bedriva en aktiv uppsökande verksamhet även i syfte att fånga upp vuxna i behov av stöd och hjälp. Andra typer av förebyggande insatser som socialtjänsten kan erbjuda handlar om att säkerställa att det finns information på olika språk om hur man kontakter socialtjänsten, vart man kan vända sig om man behöver stöd när det gäller våldsbejakande extremism (även som anhörig) och vilka insatser staden kan erbjuda.

För att hjälpa yrkesverksamma som känner oro för en individ som är på väg in i eller redan är en del av en våldsbejakande miljö har både Socialstyrelsen och center mot våldsbejakande extremism tagit fram olika typer av metodstöd. Metodstödet ska både kunna användas för att utreda oro om våldsbejakande extremism och för att öka kunskapen om vilka faktorer som påverkar en individs radikaliseringsprocess. Metodstödet innehåller så väl råd som olika typer av praktiska reflektions- och workshopövningar.

Socialstyrelsen menar också att socialtjänsten bör säkerställa att det finns information riktad direkt till grupper som kan vara särskilt sårbara för att radikaliseras. Det bör också finnas information om socialtjänsten, där barn, unga och närstående vistas, till exempel barnavårdscentral, vårdcentral, folktandvård, skola, eller andra offentliga platser.

Av stadens riktlinje för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliser-
ning framgår att socialnämnderna också har ett särskilt ansvar för att genom-
föra en så kallad verksamhetsspecifik planering. Planeringen ska särskilt besk-
riva vilka metoder som ska användas för att uppmärksamma barn och unga som
är i riskzonen för att radikaliseras. Planeringen ska även beskriva hur social-
tjänsten arbetar proaktivt mot propaganda från våldsbejakande extremistiska
miljöer på internet och bör också innehålla metoder för att nå ut till vuxna i be-
hov av frivilliginsatser. Socialnämnderna har också ett särskilt ansvar att ta fram
stadsområdesspecifika lägesbilder över hur de våldsbejakande miljöerna ser ut.

Varken socialnämnden Centrum eller socialnämnden Nordost har genomfört nå-
gon verksamhetsspecifik planering. Vidare har inga workshops eller utbild-
ningsinsatser för nämndernas personal, där Socialstyrelsens metodstöd som rör
reflektionsövningar kring våldsbejakande extremism, använts. Orsakerna upp-
ges vara flera. Bland annat uppger företrädare för socialförvaltningen Centrum
att det inte upplevts som så angeläget i förhållande till socialtjänstens övriga
uppgifter men även att det beror på brist på resurser och personalkontinuitet.

Nämnderna saknar även information på olika språk om hur man kontaktar soci-
altjänsten samt vilka insatser som socialtjänsten kan erbjuda vid misstänkt
våldsbejakande extremism. Socialnämnderna Centrum och Nordost har inte hel-
ler tagit fram något informationsmaterial riktat direkt till grupper som kan vara
särskilt sårbara för att radikaliseras. Det pågår ett arbete med att ta fram och
publicera information som vänder sig till anhöriga som är oroliga för att deras
barn håller på att radikaliseras. Informationsmaterialet ska även uppmärksamma
ensamagerande våldsverkare i skolmiljö samt unga och vuxna som vill hoppa av
radikala och/eller våldsbejakande miljöer. Informationen kommer enligt uppgift
att publiceras på stadens webbplats samt på stadens intranät.

Flertalet intervjupersoner uttrycker att avsaknaden av ett systematiskt och
implementerat arbetssätt kring våldsbejakande extremism och radikalisering
försvarar socialnämndernas möjlighet att upptäcka och förebygga våldsbeja-
kande extremism och radikalisering.

3.5.2 Socialnämnderna har inte säkerställt att personalen har tillräcklig utbildning om våldsbejakande extremism

Socialnämnderna Nordost och Centrum har inte identifierat hur kunskapsläget i
respektive förvaltning ser ut eller vilket behov som finns av utbildning/kompe-
tensutveckling inom området våldsbejakande extremism vilket är ett krav enligt
riktlinjen. Nämnderna har därmed inte heller upprättat någon utbildningsplan
för att tillgodose behovet vilket också är ett krav. Av riktlinjen framgår även att
socialnämnderna ska säkerställa att fördjupad kunskap inom sakområdet ges till
de medarbetarna som är i särskilt behov av sådan.

Av vår granskning framgår att socialnämnderna inte genomfört några fördju-
pade utbildningsinsatser för medarbetarna. Representanter för socialnämnden
Nordost uppger att det finns personal i verksamheten som har sådan kunskap ut-
ifrån sitt tidigare arbete för stadsdelsnämnderna Angered och Östra Göteborg.

Däremot saknar nämnden en heltäckande bild av vilken typ av kunskap det rör sig om samt vilka medarbetare som besitter den. Inom socialnämnden Nordost finns Team SIG som har fördjupad kunskap om våldsbejakande extremism. Socialnämnden Centrum saknar en bild över vilken kunskap som finns i organisationen. Representanter för socialnämnden Centrum uppger att man identifierat behovet av utbildning om våldsbejakande extremism inom område vuxen och att detta kommer att ingå i den kompetensplan som man tagit fram.

3.5.2.1 Socialnämnden Nordost har ett särskilt team som arbetar med våldsbejakande extremism och återvändare

Hos socialnämnden Nordost finns den nystartade funktionen Team SIG. SIG står för social insatsgrupp. Teamet består av en metodhandledare, fyra uppsökare, fyra koordinatörer, tre handläggare, två förste socialsekreterare från vuxenheten och en förste socialsekreterare från försörjningsstöd. Utöver detta ingår också tre socialsekreterare från vuxenheten och två socialsekreterare från försörjningsstöd samt två chefer på vuxenheten och försörjningsstödsenheten. Teamet arbetar såväl uppsökande mot både gängkriminella och våldsbejakande miljöer som med individärenden kopplade till dessa miljöer.

Inom ramen för arbetet mot våldsbejakande extremism arbetar den uppsökande delen av teamet genom att besöka religiösa och/eller andra föreningar i syfte att bygga relationer. Representanter för teamet menar att det är genom samtal och relationer som man kan komma i kontakt med individer som är i riskzonen för radikaliseringsprocess. Representanter från teamet uppger att röra sig på fritidsgårdar och på gator och torg är bra sätt att få kännedom om potentiella fall. Teamet har stött på individer som befunnit sig i en radikaliseringsprocess. Beroende på vilket stadi i radikaliseringsprocessen som individen har befunnit sig i har teamet kunnat vidta olika typer av åtgärder. En typ av åtgärd har varit att föra samman den radikaliserade individen med olika aktörer som är relevanta för respektive fall. Vanliga sådana aktörer är religiösa företrädare eller andra personer som anses vara kunniga inom religion. Representanter för teamet uppger att de inte är delaktiga i framtagandet av de lokala lägesbilderna avseende våldsbejakande extremism och radikalisering.

3.5.3 Lägesbilderna saknar väsentlig information om våldsbejakande extremism

I februari 2018 presenterade dåvarande social resursförvaltning en lägesbild över radikalisering och våldsbejakande extremism i Göteborg. Lägesbilden visade hur radikalisering och våldsbejakande extremism kan ta sig uttryck i staden. Det förekom till exempel propagandaspridning på flera offentliga platser så som skolor, bibliotek, idrottshallar och lokala torg i staden och även försök att rekrytera ungdomar.

Lokala lägesbilder för våldsbejakande miljöer ska enligt riktlinjen tas fram inom ramen för arbetet med lägesbilderna som rör stadens ordinarie trygghets- och brottsförebyggande arbete. Lägesbilderna ska identifiera problem kopplade

till den våldsbejakande extremistiska miljön. De ska även belysa de våldsbejakande extremistiska miljöernas närvaro och aktiviteter. Lägesbilderna ska även innehålla information om geografiska platser, lokaler, verksamheter, propagandaspridning och rekrytering där det finns signaler om kopplingar till våldsbejakande extremism.

Granskningen visar att socialnämnderna Centrum och Nordost har tagit fram lägesbilder och att dessa hålls kontinuerligt uppdaterade. Informationen i vecko-lägesbilderna är detaljerad och sprids inte utan syftar till att aggregeras på en högre nivå. Månads-, kvartals- och årsrapporter sprids kontinuerligt till förvaltningens inrapporterande aktörer och till deras chefer. Stadens skolor tar inte del av lägesbilderna. Inom socialnämnden Centrum finns det olika uppfattningar om huruvida lägesbilderna faktiskt sprids i samverkansforumet SSPF.¹¹ Förvaltningen lyfter dock fram att man har särskilda SSPF-koordinatorer som tar del av lägesbilderna.

Båda socialnämndernas lägesbilder kännetecknas av att informationen om misstänkt våldsbejakande extremism är mycket kortfattad. Lägesbilderna saknar obligatorisk information om geografiska platser, lokaler, verksamheter, propagandaspridning och rekrytering. Flera av de intervjuade personerna som arbetar med lägesbilderna menar att avsaknaden av ett systematiskt arbetssätt kring våldsbejakande extremism, bristande samverkan inom och mellan socialnämnderna och bristande kunskap om våldsbejakande extremism inom socialtjänsten är en förklaring till detta. Representanter från socialnämnden Centrum uppger att man inte aktivt söker efter information om våldsbejakande extremism eftersom man inte vet hur man ska hantera den typen av känslig information och att det finns en risk för att den operativa informationen riskerar att tangera underrättelser. Förvaltningen har lyft frågan till stadsledningskontoret för vägledning.

Båda socialnämnderna har dock systematiska arbetssätt som möjliggör att utvald personal som är närmare invånarna, exempelvis vissa socialsekreterare och fältarbetare, kan rapportera in observationer i ett digitalt verktyg. Dessa observationer används vid framtagandet av lägesbilderna.

3.6 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att socialnämnden Centrum inte arbetar på ett systematiskt sätt med att upptäcka och förebygga våldsbejakande extremism och radikaliserings. Nämnden saknar den specifika verksamhetsplanering som ska finnas och nämndens personal har varken fått grundläggande eller fördjupad utbildning inom våldsbejakande extremism. Därmed saknas de förutsättningar som krävs för att på ett systematiskt sätt kunna ta sig an dessa frågor.

Socialnämnden Nordost saknar också den specifika verksamhetsplanering och i delar den fördjupade kunskap om fenomenet som krävs för att på ett helt systematiskt sätt ta sig an det specifika området våldsbejakande extremism och

¹¹ En samverkansform mellan skola, socialtjänst, polis och fritid. SSPF beskrivs mer utförligt senare i rapporten.

radikalisering och dess särskilda förutsättningar. Vi bedömer dock att detta vägs upp av att det inom nämndens område finns ett särskilt team (Team SIG) som arbetar uppsökande och som består av personal med fördjupad kunskap om våldsbejakande extremism. Således finns det bättre förutsättningar för socialnämnden Nordost att fånga upp individer som befinner sig i en radikaliseringsprocess.

Vår bedömning är att de lägesbilder som nämnderna tagit fram är ofullständiga. Orsaken är att de saknar väsentlig och obligatorisk information så som var, när och hur propagandaspridning och rekrytering sker samt att representanter från båda socialnämnderna uppger att man inte aktivt söker efter information om våldsbejakande extremism som kan gå in i lägesbilderna. Vi ser positivt på att socialnämnden Centrum lyft frågan till stadsledningskontoret kring den problematik som man identifierat vad gäller hantering av information som riskerar att tänga underrättelser.

Vi bedömer att en avsaknad av specifik kunskap och brist på systematik och metodstöd hos de båda socialnämnderna riskerar att göra att individinsatserna varierar mellan de två granskade socialnämnderna, även inom respektive socialnämnd. Vi bedömer också att risken finns för att socialtjänsten missar varnings signaler på våldsbejakande extremism.

Revisionskontoret lämnar följande rekommendationer:

Socialnämnderna Centrum och Nordost rekommenderas att

- *identifiera vilka kunskapsbehov rörande våldsbejakande extremism och radikalisering som finns inom den egna organisationen samt upprätta en utbildningsplan för att tillgodose behovet.*
- *genomföra den verksamhetsspecifika planering som framgår enligt Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism och radikalisering och implementera de åtgärder som följer av denna planering.*
- *säkerställa att lägesbilderna innehåller den information om våldsbejakande miljöer som Göteborgs Stads riktlinje mot våldsbejakande extremism och radikalisering föreskriver.*

3.7 Socialnämndernas utredande och stödande arbete

Riktlinjen för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikalisering ställer krav på att stadens socialnämnder ska erbjuda stöd till individer i riskzon för radikalisering och deras anhöriga samt att socialnämnderna ska erbjuda stöd till individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer eller få stöd i att avradikaliseras.

3.7.1 Utredning av misstänkt våldsbejakande extremism sker inom socialtjänstens ordinarie processer

Ärenden som rör misstänkt eller bekräftad våldsbejakande extremism hanteras inom socialtjänstens ordinarie utredningsprocesser. Vilka typer av insatser som erbjuds bedöms utifrån individens behov. Även anhörigstöd hanteras inom ramen för socialtjänstens ordinarie processer.

I Socialstyrelsens vägledning *Våldsbejakande extremism – Stöd för socialtjänstens arbete med återvändare och andra personer involverade i extremistiska miljöer* framgår att det finns flera möjliga sätt som socialtjänsten kan få kännedom om individer som befinner sig i riskzonen för radikalisering eller befinner sig i en våldsbejakande extremistmiljö. Kunskap om fenomenet våldsbejakande extremism och hur man bäst bemöter dessa frågor är därför viktigt för att inte missa olika typer av orostecken när individer är i kontakt med socialtjänsten. Som tidigare konstaterats saknas detta generellt hos de båda socialnämnderna.

3.7.2 Socialnämndernas arbete med återvändande vuxna

Med en återvändare avses enligt Säkerhetspolisen en person som återvänder till Sverige från ett konfliktområde. En återvändare kan vara så väl vuxen som barn. Inom kontexten våldsbejakande extremism kommer återvändarna uteslutande från den våldsbejakande islamistiska miljön där de på olika sätt varit involverade i islamiska statens krigsföring i Syrien och Irak. Ansvar för hanteringen av återvändare är fördelat på olika myndigheter i Sverige, så väl statliga som kommunala. De statliga myndigheterna har i huvudsak ett brottsbekämpande uppdrag medan de kommunala myndigheterna har ett brottsförebyggande uppdrag. Säkerhetspolisen ansvarar för att bevaka personer utifrån risken för terrorattentat samt utreda misstänkta terroristbrott. Polismyndigheten utreder misstankar om annan brottslighet exempelvis brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

De personer som kommer hem från stridande områden i exempelvis Syrien och Irak och är 18 år eller äldre delas upp i två grupper; de som vill och de som inte vill ha kontakt med socialtjänsten (eller andra myndigheter). Socialtjänstens ansvar är att hjälpa de vuxna individer som vill ha hjälp.

Representanter från socialnämnden Centrum uppger att man saknar ett arbete med återvändande vuxna. Man uppger vidare att man inte haft några fall och att man är osäker på hur man skulle hantera ett sådant. Vidare beskriver representanterna att man inte arbetar uppsökande kring vuxna återvändare, att man inte vet hur många återvändare som finns i stadsområdet men att man bedömer att det finns ett mörkertal i socialnämnden Centrums stadsområde.

Representanter för socialnämnden Nordost uppger att man för närvarande inte vet om eller hur många återvändare som finns i nämndens stadsområde men att man tidigare haft fall med återvändande vuxna även om antalet beskrivs som få. Man menar dock att ärenden med vuxna återvändare troligen skulle uppmärksammas inom försörjningsstödet eller av team SIG som arbetar uppsökande.

3.7.3 Resursteamet mot våldsbejakande extremism och radikalisering är okänt och används i låg utsträckning

Socialnämnden Centrum har ett resursteam för våldsbejakande extremism och radikalisering. En representant för resursteamet uppger att man är en stadenövergripande resurs vilket innebär att funktionen finns tillgänglig för socialförvaltningarna, grundskole- och utbildningsförvaltningarna och förvaltningen för funktionsstöd om det handlar om konsultation, stöd och lotsning eller kunskaps- höjande insatser rörande individ och familj, samt de som jobbar gentemot individer och familjer. Resursteamets syfte är att ge råd och stöd till ovanstående verksamheter om oro för våldsbejakande extremism och radikalisering föreligger. Teamet ska också utgöra en specialistkompetens vid socialtjänstens utredningar. Något specifikt krav på att teamet måste involveras i socialtjänstens handläggning finns dock inte. Teamet består för närvarande av en person.

Granskningen visar att resursteamet mot våldsbejakande extremism och radikalisering inte är en känd verksamhet. Inga av intervjupersonerna inom grundskolenämnden eller utbildningsnämnden har nämnt att man känner till att en sådan funktion finns. Däremot nämner ett stort antal av intervjupersonerna att man känner till att det finns en planeringsledare mot våldsbejakande extremism på stadsledningskontoret. Representanten för resursteamet uppger att man haft kontakt med ett antal rektorer och skolpersonal men att det skett i relativt begränsad omfattning och främst i form av punktinsatser. Resursteamet involveras enligt uppgift sällan i socialtjänstens handläggning, i synnerhet inte inom vuxenstødet. Företrädare för socialnämnden Centrum bedömer att konsultation med resursteamet inte är fullt ut implementerat i socialtjänstens myndighetsutövning när det gäller handläggning avseende barn/unga och vuxna. En överväldigande majoritet av de representanter för socialnämnden Nordost som vi pratat med känner inte till resursteamet.

3.7.4 Stadens samlade avhopparverksamhet hanterar inte våldsbejakande extremism

Göteborgs Stads samlade avhopparverksamhet bedrivs av socialnämnden Centrum som en stadenövergripande resurs. I så väl Göteborgs Stads policy för avhoppare som den tillhörande riktlinjen framgår att med avhoppare avses personer som vill lämna kriminalitet eller våldsbejakande grupperingar. Detta framgår också i den utredning som stadsledningskontoret genomförde kring förutsättningarna för en samlad enhet eller avdelning inom socialtjänsten för Göteborgs Stads individarbete med avhoppare¹² och som mynnade ut i att den samlade avhopparverksamheten införlivades i socialnämnd Centrum. I stadens policy framgår att arbetet ska bedrivas på ett likartat sätt över hela staden. Namnet ”samlad avhopparverksamhet” antyder också att all stadens arbete med avhopparverksamhet är samlad på ett och samma ställe. Vi kan samtidigt konstatera att stadens policy och riktlinje för avhoppare pekat ut ansvar till verksamheter som inte längre finns kvar i staden. I huvudsak utgörs dessa av social

¹² Kommunstyrelsen diarienummer 0841/19

resursnämnd och stadsdelsnämnderna. Begreppet ”socialtjänsten” används också utan att förtydliga exakt vilken del av socialtjänsten som åsyftas.

På stadens webbplats för den samlade avhopparverksamheten framgår att denna i första hand finns till för personer som vill lämna en kriminell gruppering/nätverk. Representanter för både den samlade avhopparverksamheten och för socialnämnden Centrum uppger att man enbart arbetar med så kallade särskilda avhoppare enligt riktlinjens definition och att dessa uteslutande är grovt kriminella personer med hög hotbild. Individer som vill lämna en våldsbejakande gruppering saknar ofta sådan hotbild och hänvisas därför till resursteamet mot våldsbejakande extremism eller till den ordinarie socialtjänsten i det stadsområde där personen är folkbokförd. Socialnämnden Nordost har uppfattningen att de ska hantera avhoppare i den ordinarie socialtjänsten och har tagit fram en särskild rutin för sådan handläggning.

Av socialnämnden Centrums reglemente framgår dock att nämnden har ett särskilt ansvar för att för samtliga stadsområden handlägga ärenden och fatta beslut inom avhopparverksamhet.¹³ Av reglementet framgår inte att detta enbart skulle gälla särskilda avhoppare. Representanter för socialnämnden Centrum uppger att deras uppfattning är att det inom staden funnits en gemensam uppfattning om att det enbart är särskilda avhoppare som ska hanteras av den samlade avhopparverksamheten. Att socialnämnden Nordost har tagit fram en rutin för hantering av vanliga avhoppare stärker denna bild.

Den 7 september 2023 fattade kommunfullmäktige beslut om att upphäva den policy och riktlinje för hur avhoppare ska hanteras som denna granskning har utgått ifrån och anta en ny riktlinje för hur staden ska arbeta med avhoppare. Den nya riktlinjen tydliggör att den samlade avhopparverksamheten enbart ska ansvara för särskilda avhoppare men att sådana särskilda avhoppare kan finnas både inom den kriminella nätverksmiljön, i de våldsbejakande extremistmiljöerna och i en hederskontext. Riktlinjen tydliggör också att ”vanliga” avhoppare inom någon av ovanstående miljöer är ett ansvar för den ordinarie socialtjänsten. Den nya riktlinjen ställer krav på socialnämnden Centrum att bedöma om en individ är en vanlig eller särskild avhoppare. Riktlinjen tydliggör också att den samlade avhopparverksamheten ansvarar för att handlägga och myndighetsutöva i ärenden för individer som utgör särskilda avhoppare. Den samlade avhopparverksamheten ska också etablera samverkan och samordning med stadens socialnämnder och utveckla metodstöd för arbetet med avhoppare.

3.8 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att socialnämnderna Centrum och Nordost inte säkerställt att det finns ett systematiskt arbetssätt för att ge stöd åt individer i riskzonen för radikaliserings, individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer eller individer som vill få stöd i att avradikaliseras.

Att nämnderna saknar en bild av hur nuläget ser ut kring återvändare i sina respektive stadsområden försvårar enligt vår bedömning att bedriva ett välriktat

¹³ Reglemente för socialnämnden Centrum, § 17 punkt 5.

och effektivt förebyggande arbete för att erbjuda stöd till de återvändare som vill ha kontakt med socialtjänsten.

Vidare är nuvarande utformning med ett resursteam bestående av endast en tjänsteperson inte ändamålsenlig enligt vår bedömning. Möjligheten att få stöd blir exempelvis för starkt beroende av vilken annan arbetsbelastning som den enskilda tjänstepersonen har eller när denne är i tjänst. Vi bedömer att det finns en risk för att avhoppare som inte bedöms ha en hög hotbild mot sig missas i handläggningen. Det stadenövergripande resursteamet hos socialnämnden Centrum är utöver detta okänt i staden och nyttjas därför heller inte på tilltänkt sätt.

Den faktiska organiseringen av stadens samlade avhopparverksamhet har inte harmonierat med stadens policy med tillhörande riktlinje för arbetet med avhoppare och inte heller med kommunstyrelsens beslut om den samlade avhopparverksamheten som gällde fram till den 7 september 2023. Det framgår uttryckligen av dessa dokument att individer som önskar lämna en våldsbejakande grupp är att betrakta som avhoppare och därmed ska hanteras av den samlade avhopparverksamheten. Likväl framgår det i socialnämnden Centrums reglemente att nämnden ansvarar för att för samtliga stadsområden handlägga ärenden och fatta beslut inom avhopparverksamhet. Vi bedömer att de krav som den nya riktlinjen ställer på den samlade avhopparverksamheten innebär att socialnämnden Centrum behöver säkerställa att verksamheten innehar särskild kompetens inom området våldsbejakande extremism. Vi bedömer också att socialnämnden Centrums reglemente behöver förtydligas vad gäller ansvarsfördelningen för avhopparverksamheten för att harmoniera med stadens nya riktlinje för avhopparverksamheten. Samtidigt är det enligt vår bedömning en förmildrande omständighet att kommunfullmäktiges policy och riktlinje för arbetet med avhoppare varit otydliga och hänvisat till organisationsdelar som inte funnits i staden på flera år samt att socialnämnden Centrums nuvarande reglemente inte harmonierar med kommunfullmäktiges nya riktlinje för avhoppare.

Revisionskontoret lämnar följande rekommendationer:

Socialnämnden Centrum rekommenderas att tydliggöra och kommunicera resursteamet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings syfte och uppdrag.

Socialnämnden Centrum rekommenderas att göra kommunstyrelsen uppmärksam på de skrivningar i nämndens reglemente som inte harmonierar med nytt beslut om den samlade avhopparverksamhetens organisering

3.9 Samverkan

3.9.1 Nämnderna samverkar på olika sätt

Av riktlinjen för arbetet mot våldsbejakande extremism framgår att stadens nämnder och bolag inom ramen för sin planering ska identifiera de samverkansstrukturer, såväl lokalt och regionalt som nationellt, som är relevanta för den egna verksamhetens arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering. I

granskningen framkommer det att det finns flera olika typer av samverkansformer och samverkansforum och att dessa är såväl strategiska som operativa

Kommunstyrelsen är sammankallande till ett nätverk som behandlar frågor om våldsbejakande extremism där specifika kontaktpersoner från respektive nämnd och bolag deltar. Syftet med nätverket är också att diskutera och utbyta information samt att bedriva och dela aktuell omvärldsbevakning. Flera av intervjupersonerna hos de nämnder som ingår i denna granskning har uppgett att de deltar i detta nätverk. Nätverket träffas fyra till fem gånger per år. Under hösten 2023 har nätverket genomfört en utbildning kring symboler och tecken som används i våldsbejakande propaganda.

3.9.2 Samverkan mellan skola, socialtjänst och polis

Inom både grundskole- och utbildningsnämnden finns olika typer av samverkansforum. Några av forumen är lokala för den enskilda skolan eller stadsområdet som skolan ligger i. Andra typer av samverkan som skolnämnderna deltar i är polisens torsdagskonferens och samverkansforum för nämndernas säkerhetschefer. Vi har nedan valt att fokusera i huvudsak på samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.

Inom grundskolenämnden finns sedan många år samverkansformen SSPF. Förkortningen står för skola, socialtjänst, polis, fritid och är ett brottsförebyggande arbete på universell, selektiv eller individuell nivå, med ungdomsproblematisering som kriminalitet och drogmissbruk i centrum. Syftet är att förhindra och att förebygga att ungdomar hamnar i kriminalitet, rekryteras till kriminella gäng och/eller inleder missbruk. Målet är att ungdomarna ska ha en fungerande skolgång och ett liv fritt från kriminalitet och droger. Inom detta forum kan individärenden där samtycke har lämnats diskuteras vilket gör att man kan samråda kring individärenden där misstänkt våldsbejakande extremism förekommer. Intervjupersonerna inom grundskolan ger uttryck för att SSPF som samverkansforum generellt fungerar bra.

Ett antal skolor i staden har en eller flera socialsekreterare knutna till sin verksamhet. Socialsekreterarna är anställda av socialnämnderna men placerade ute på skolorna, ofta inom elevhälsoteamen. Detta upplägg upplevs generellt som positivt av skolorna och är en viktig del i skolornas förebyggande arbete tillsammans med socialtjänsten. Huvudfokuset för denna lösning ligger dock på att arbeta förebyggande mot gängkriminalitet.

Inom gymnasieskolan saknas samverkansforumet SSPF. Orsaken är i huvudsak att stadens gymnasieskolor tar emot elever från både staden och från andra kommuner vilket innebär så väl organisatoriska som resursmässiga utmaningar då skolorna behöver samverka med flera olika kommuners socialtjänster och flera olika lokala polisområden. Här syns också en tydlig skillnad jämfört mot grundskolenämnden. Flera intervjuade inom utbildningsnämnden upplever generellt att samverkan med både socialtjänsten (både i staden och övriga kommuner) och polis fungerar sämre. Det pågår ett pilotprojekt inom socialnämnden Centrum som syftar till att skapa en modell för SSPF även för stadens gymnasieskolor i syfte att lösa denna problematik.

3.9.3 Sekretesshinder försvårar informationsutbyte mellan skola och socialtjänst och mellan socialnämnderna

Flera av de intervjuade inom grundskole- och utbildningsnämnden uppger att gällande sekretesslagstiftning försvårar informationsutbytet mellan skola och socialtjänst. Särskilt problematiska upplevs de fall vara där samtycke inte lämnas av vårdnadshavaren eller den enskilde vilket innebär att socialtjänsten enligt lag inte kan dela information i individärenden.

Skolpersonal ger uttryck för att återkopplingen på inlämnade orosanmälningar som rör misstänkt våldsbejakande extremism stundtals brister i form av att ingen återkoppling ges. Den vanligast förekommande synpunkten är dock att skolan inte vet vilka typer av åtgärder som socialtjänsten vidtagit på grund av sekretess. Flera representanter från de elevhälsoteam som vi intervjuat och ett antal rektorer ger uttryck för att detta försvårar för skolan att veta om deras oro varit befogad, om den bör kvarstå samt på vilket sätt skolan kan ge stöd till eleven som inte motverkar eller försvårar eventuella insatser från socialtjänsten.

Representanter för socialtjänsten uppger å sin sida att vissa orosanmälningar som inkommer från skolan innehåller för otydlig information för att de ska kunna komma vidare i en utredning. Det rör i huvudsak de anmälningar som inte görs av elevhälsan utan av övrig skolpersonal. Samma representanter menar också att det ibland är svårt att få tag i personal på den skola som gjort en orosanmälan när ett behov av komplettering föreligger eftersom skolpersonalen inte vill stå med sina namn i orosanmälningarna. Revisionskontoret har gjort liknande iakttagelser inom ramen för vår granskning av stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴

Representanter för socialnämnden Nordost uppger också att man upplever att det förekommer att personal inom elevhälsan försöker styra vilka insatser som socialtjänsten ska ge en viss individ. Samma representanter poängterar också att den sekretess som skolpersonalen uppfattar som ett generellt problem finns till för att skydda den enskilda och att skolans personal inte alltid behöver känna till alla insatser som en viss individ eventuellt får.

Det finns samtidigt inom socialtjänsten olika uppfattningar om hur sekretessen ska hanteras i de fall då respektive socialnämnd konsulterar det stadenövergripande resursteamet mot våldsbejakande extremism. Representanter för resursteamet och stadsledningskontoret utreder enligt uppgift för närvarande denna fråga där man särskilt undersöker vad som gäller vid brytande av sekretessgränser mellan de olika socialnämnderna.

3.10 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att det finns en etablerad samverkan både inom staden och med polisen. Samtidigt visar vår granskning på att samverkansformerna inte alltid fungerar och/eller att dessa inte alltid har fullt ut önskad effekt. I

¹⁴ Granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsrevisionen i Göteborgs Stad 2023-09-19.

huvudsak uppstår problem i informationsutbytet mellan skola och socialtjänst men också mellan socialnämnderna på grund av rådande sekretesslagstiftning.

Vi ser positivt på att resursteamet mot våldsbejakande extremism och stadsledningskontoret utreder frågan kring sekretess mellan resursteamet och stadens socialnämnder och att socialnämnden Centrum arbetar med att skapa en modell för SSPF för stadens gymnasieskolor.

3.11 Kommunstyrelsens ledning, samordning och uppföljning

3.11.1 Kommunstyrelsens ansvar i stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliserings

Kommunstyrelsen har en strategisk roll inom stadens arbete mot våldsbejakande extremism och bedriver därför ingen operativ verksamhet inom sakområdet. Kommunstyrelsens roll inom arbetet mot våldsbejakande extremism är att leda, följa upp och strategiskt utveckla stadens arbete. Kommunstyrelsen ansvarar också för strategisk samverkan och samordning med myndigheter på regional, nationell och internationell nivå. Utöver detta ska kommunstyrelsen etablera en stadenövergripande samverkan med fokus på att följa trender, utbyta information och bedriva omvärldsbevakning inom området. Slutligen är kommunstyrelsen också ansvarig för att ge stöd till stadens nämnder och bolag inom området.

Kommunstyrelsen har organiserat frågorna under avdelningen trygghet och samhälle. Här återfinns stadens planeringsledare som arbetar med våldsbejakande extremism och ett antal andra roller som på olika sätt arbetar med frågor som berör våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet och trygghetsfrågor.

Kommunstyrelsen samverkar på regional nivå med bland annat Polismyndigheten, Göteborgsregionens kommunalförbund och Länsstyrelsen. På nationell nivå samverkar man i huvudsak med centrum mot våldsbejakande extremism. Staden är medlem i CVE:s storstadsnätverk tillsammans med Stockholm, Malmö, Borås, Örebro och Borlänge.

Granskningen visar också att kommunstyrelsen har gett stöd till stadens nämnder inom sakområdet. Bland annat har man genomfört utbildningsinsatser för grundskolenämnden och utbildningsnämnden och agerat rådgivare i specifika frågor som rört våldsbejakande extremism. Flera av de intervjuade personer som vi träffat från grundskolenämnden och utbildningsnämnden bekräftar att sådana riktade utbildningar genomförts.

3.11.2 En stadengemensam utbildning om våldsbejakande extremism och radikaliserings saknas

Riktlinjen för arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliserings ställer krav på att kommunstyrelsen ska tillhandahålla en uppdaterad och

grundläggande utbildning om våldsbejakande extremism för stadens samtliga verksamheter. I dagsläget finns ingen sådan utbildning. Representanter för stadsledningskontoret uppger att den är under uppbyggnad och att man initierat ett samarbete med Göteborgsregionens kommunalförbund kring en digitalt baserad grundutbildning.

3.11.3 Den stadenövergripande lägesbilden är inaktuell

Den stadenövergripande lägesbilden som presenterades 2018 av social resursförvaltning har inte uppdaterats sedan dess. Staden har sedan 2018 genomfört en rad olika organisationsförändringar inom de verksamheter som ansvarar för eller på olika sätt berörs av arbetet mot våldsbejakande extremism.

3.11.4 Kommunstyrelsens och nämndernas uppföljning

Stadsledningskontoret följer upp och återrappporterar stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering till kommunstyrelsen tre gånger per år inom ramen för delårs- och årsrapporterna. Av rapporterna framgår att uppföljningen fokuserat på de centrala aktörerna inom stadens arbete mot våldsbejakande extremism vilka utgörs av socialnämnderna, grundskolenämnden och utbildningsnämnden.

Vår granskning visar att ingen av de granskade nämnderna har följt upp sitt eget arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering specifikt. Däremot har arbetet mot våldsbejakande extremism uppmärksamrats i andra uppföljningar. Grundskolenämnden och utbildningsnämnden genomför exempelvis uppföljningar av värdegrundsarbetet, kränkningar och närvaron inom sitt systematiska kvalitetsarbete. Däremot görs ingen särskild uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism, varken på central nivå i förvaltningen eller ute på de granskade skolorna. Socialnämnden Centrum och Nordost har inte genomfört någon uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism.

Kommunstyrelsens uppföljning av stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikalisering är både deskriptiv och analyserande. Flera av uppföljningarna innehåller en bedömning från stadsledningskontoret. Av uppföljningarna framgår att det finns brister inom stadens arbete mot våldsbejakande extremism. I delårsuppföljningen per augusti 2021 framgick att inga förvaltningar eller bolag har ett strukturerat och systematiskt sätt att följa sociala medier eller andra plattformar på internet i syfte att fånga upp information som kan uppmuntra till brottslighet, exempelvis våldsbejakande extremism.

Av kommunstyrelsens delårsrapport från mars 2022 framgår exempelvis att varken socialförvaltningarna, utbildningsförvaltningen eller grundskoleförvaltningen lyfter fram rekrytering till våldbejakande extremism som ett område man aktivt arbetar med. Man lyfter inte heller fram sociala medier och andra digitala miljöer som riskområden för rekrytering eller hot. Stadsledningskontoret bedömde i samband med detta att arbetet för att motverka utveckling och rekrytering till våldsbejakande extremism behövde fortsätta utvecklas. Stadsledningskontoret har som ett resultat av genomförd uppföljning startat en web-portal om

brott och otrygghet där ett särskilt avsnitt om våldsbejakande extremism finns med. På web-portalen finns också en inspelning där stadens planeringsledare mot våldsbejakande extremism håller i en introduktionsföreläsning om våldsbejakande extremism. Stadsledningskontoret har inlett ett internt arbete med att fånga upp information på bland annat sociala medier. Arbetet har dock pausats då budgetmedel för att inleda och upphandla ett sådant stöd inte varit säkrat för 2024.

3.12 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att kommunstyrelsen leder, samordnar och följer upp stadens arbete mot våldsbejakande extremism och radikaliseringsarbete men att arbetat behöver utvecklas.

Det är en brist att kommunstyrelsen inte tagit fram den stadengemensamma grundutbildning inom våldsbejakande extremism och radikaliseringsarbete som kommunstyrelsen ska tillhandahålla övriga nämnder och bolag. En sådan gemensam utbildning innebär också att respektive nämnd och bolag kan nyttja sina resurser på ett mer effektivt sätt och ökar dessutom möjligheterna till likvärdighet i kunskaperna bland stadens personal.

Avsaknaden av en aktuell stadenövergripande lägesbild försvårar enligt vår bedömning kommunstyrelsens möjlighet att leda det stadenövergripande arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliseringsarbete på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Det har skett stora förändringar i omvärlden med ett försämrat säkerhetsläge vilket påkallar behovet av en uppdaterad lägesbild. Kommunstyrelsen bör inom ramen för sitt ansvar för strategisk ledning och samordning av stadens arbete mot våldsbejakande extremism driva detta arbete tillsammans med övriga berörda nämnder och bolag.

Den uppföljning som kommunstyrelsen genomfört är i allt väsentligt ändamålsenlig och lyfter delvis samma brister i stadens arbete mot våldsbejakande extremism som framgår av denna revisionsrapport. Ingen av de granskade nämnderna har en samlad uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliseringsarbete. Vi bedömer att en mer systematisk uppföljning – som specifikt uppmärksammar arbetet mot våldsbejakande extremism och radikaliseringsarbete – skulle främja kommunstyrelsens uppföljning.

Revisionskontoret lämnar följande rekommendation:

Kommunstyrelsen rekommenderas att tillsammans med socialnämnderna och övriga berörda aktörer uppdatera den samlade lägesbilden över hur de våldsbejakande extremistmiljöerna i Göteborg ser ut.